

OZN IN PRAVO MORJA**

Povzetek. Članek proučuje vlogo Organizacije združenih narodov (OZN) pri kodifikaciji in progresivnem razvoju prava morja. Ta postopek je dosegel svoj vrh leta 1982 s sprejetjem Konvencije OZN za pomorsko mednarodno pravo (UNCLOS), ki je začela veljati leta 1994, in dveh povezanih sporazumov, o XI. poglavju in Sporazuma OZN o ribjih staležih. Konvencija ureja celoten morski prostor, uporabo živih in neživih naravnih bogastev morja, plobo, varstvo morskega okolja pred onesnaženjem, znanstveno raziskovanje morja in reševanje sporov glede njene razlage in uporabe. Na temelju Konvencije so bile ustanovljene mednarodne ustanove kot so Mednarodno sodišče za pravo morja, Mednarodna oblast za morsko dno in Komisija za meje epikontinentalnega pasu. Čeprav so ta telesa neodvisna in z njimi upravljajo pogodbenice, so tesno povezana z OZN. Tako OZN igra ključno vlogo pri upravljanju in nadzorovanju uporab svetovnih oceanov, vključno s koordinacijo dejavnosti proti piratstvu. Je pa OZN manj prisoten ali ga praktično ni na nekaterih območjih kot so Južno in Vzhodnokitajsko morje, Arktični ocean in v zadnjem času tudi Sredozemsko morje v pogledu reševanja begunske krize.

Ključni pojmi: pravo morja, kodifikacija in progresivni razvoj mednarodnega prava, Združeni narodi, Konvencija OZN o pomorskem mednarodnem pravu, reševanje pomorskih sporov, Sodišče za reševanje pomorskih sporov, arbitraž

Uvod

Pravo morja predstavlja enega največjih kodifikacijskih dosežkov Organizacije združenih narodov (OZN). Mednarodnopravna ureditev svetovnih morij je tesno povezana z ohranitvijo mednarodnega miru in varnosti, ki je eden pglavitnih ciljev organizacije. Tega so se države članice zavedale že v prvih letih njenega delovanja. Na podlagi točke a) prvega

---

* Dr. Mirjam Škrk, redna profesorica na Pravni fakulteti, Univerza v Ljubljani.

** Izvirni znanstveni članek.

odstavka 13. člena Ustanovne listine, ki Generalni skupščini OZN (GS OZN) nalaga proučevanje in dajanje priporočil za spodbujanje in progresivni razvoj mednarodnega prava in njegovo kodifikacijo, je ta ustanovila Komisijo za mednarodno pravo (KMP), slednja pa je leta 1949 v svoj dolgoročni program dela uvrstila ureditev odprtega morja in teritorialnih voda (International Law Commission, 2007: 36–7). Ta odločitev je bila zgodovinskega pomena. KMP je z njo mednarodnopravno ureditev morja vključila v domeno OZN.

Po koncu druge svetovne vojne je bilo tedaj uveljavljeno pravo morja, pri čemer imamo v mislih prakso držav in obstoječe konvencije, v znatnem obsegu kodificirano s haaškimi konvencijami, ki so v glavnem urejale vojskovanje na morju. Ta del prava morja ne bo predmet naših nadaljnjih razmišljanj. Tedaj najpomembnejša vprašanja prava morja, ki so terjala normativno ureditev, so bila vprašanje širine teritorialnega morja, pojav novih morskih pasov pod državno jurisdikcijo in njihova ureditev, plovba vojnih ladij skozi morske ožine, varstvo morja pred onesnaženjem in ribolov.

Na podlagi pripravljalnega dela KMP so bile na prvi diplomski konferenci o pravu morja v Ženevi (*United Nations Conference on the Law of the Sea – UNCLOS I*) junija 1958 sprejete štiri ženevske konvencije: Konvencija o teritorialnem morju in zunanjem pasu, Konvencija o odprtem morju, Konvencija o ribolovu in ohranitvi živih naravnih bogastev in Konvencija o epikontinentalnem pasu. Uspeh je bil izjemen. V prvem desetletju po ustanovitvi KMP je bila v okviru OZN opravljena prva sistemska kodifikacija mednarodnega prava in to na področju prava morja (Rothwell in Stevans, 2010: 9). Vendar Ženevske konvencije niso zadovoljivo uredile vseh pomembnih vprašanj v zvezi s pravom morja. Med drugim se države niso dogovorile o širini teritorialnega morja. Zato je bila dve leti kasneje, žal neuspešno, ponovno sklicana diplomatska konferenca o pravu morja (UNCLOS II).

Sredi 60. let 20. stoletja se je v zvezi s pravom morja pojavilo povsem novo vprašanje morebitnega izkoriščanja rudnih bogastev globokomorskega dna in njegovega podzemlja in v zvezi s tem tudi vprašanje njegove pravne narave. Šlo je za odkritje polimetalnih gomoljev na globokomorskem dnu, ki so vsebovali nikelj, kobalt, mangan in baker. Izkazalo se je, da je bila pravna ureditev morskega dna in podzemlja na priobalnih območjih celin in ob obalah otokov, ki je bila kodificirana z Ženevsko konvencijo o epikontinentalnem pasu, nezadostna. Vendar so države zavrnilo razlogo, da se zaradi njegove neustrezne opredelitve epikontinentalni pas nekaterih oceanskih ali otoških držav lahko raztegne na globokomorsko oceansko dno in podzemlje. Teza, da za globokomorsko dno in podzemlje velja obstoječi režim odprtega morja, kar bi pomenilo *laissez-faire* pristop k izkoriščanju njegovih bogastev po načelu “kdor prvi pride...”, je bila nesprejemljiva zlasti

za novonastale in države v razvoju, ki so v tistem obdobju že začele predstavljati prevladujočo večino članic OZN.

Razmišljanja v smeri širitve nacionalne jurisdikcije na oceansko dno in podzemlje, je prekinila Malta oziroma njen stalni predstavnik pri OZN, veleposlanik Arvid Pardo, ki je leta 1967 predstavil idejo o proglatitvi morskega dna in podzemlja zunaj meja državne jurisdikcije za skupno dediščino človeštva, kar je v resnici pomenilo predlog za internacionalizacijo tega dna v korist človeštva kot celote. Ideja je bila briljantna in v tedanjem okolju tudi revolucionarna – v tem pogledu je Arvid Pardo primerljiv s Hugom Grotiusom in njegovo tezo o svobodnem morju iz začetka 17. stoletja (Grotius v Zidar, 2011). Malteški predlog so med drugimi soglasno podprle novonastale države in države v razvoju, ki so v njem zaznale priložnost za pravičnejšo delitev rudnih bogastev globokomorskega dna in podzemlja. Na pozitiven odziv pri številnih državah pa je naletela tudi ideja o uporabi oceanskega morskega dna le v miroljubne namene, glede na to, da je bila hladna vojna in oboroževalna tekma med velesilami tedaj še na vrhuncu. GS OZN je z resolucijo A/RES/25/2749, sprejeto 17. decembra 1970, proglatila morsko dno in podzemlje zunaj meja državne jurisdikcije za skupno dediščino, in med drugim določila, da se zanj določi mednarodni režim izkoriščanja njegovih naravnih bogastev, pri čemer je treba še posebej upoštevati potrebe držav v razvoju, predvsem tistih, ki so najmanj razvite (Škrk, 1986: 115–40).

Pobuda Malte je imela za posledico, da so v OZN začeli postopoma obravnavati tudi druge morske pasove v luči njihove ponovne ureditve. To pot razprava o novi ureditvi prava morja ni več potekala pod okriljem KMP, temveč na političnem parketu: najprej v okviru Odbora GS za morsko dno in nato na tretji diplomatski konferenci OZN o pravu morja (UNCLOS III), ki je trajala od leta 1973 do 1982. Na njej so sodelovale praktično vse države tedanje mednarodne skupnosti, torej več kot 150 držav z vseh regij sveta, z različnimi pravnimi in političnimi ureditvami ter stopnjami družbenoekonomskega razvoja, države s kopenskimi zalogami rudnih bogastev, ki so bila odkrita na globokomorskem dnu ali brez njih, arhipelaške in otoške države, geografsko prikrajšane države in države brez izhoda na morje (Zuleta, 1983). Konferenca je formalno potekala pod okriljem OZN, vendar je GS OZN naložila Generalnemu sekretarju, da nanjo, poleg članic OZN, povabi še države članice specializiranih ustanov in Mednarodne agencije za atomsko energijo (*International Atomic Energy Agency* – IAEA) ter pogodbenice Statuta Meddržavnega sodišča.¹ Izid konference je bil negotov vse do njenega zaključka. Združene države Amerike (ZDA) so nasprotovale XI.

---

¹ A/RES/28/3067 z dne 16. novembra 1973. Poleg tega sta bili povabljeni še Republika Gvineja-Bissau in Demokratična republika Vietnam.

poglavju nove Konvencije o pravu morja, ki proglašča morsko dno in podzemlje za skupno dediščino človeštva ter opredeli način njegovega izkoriščanja.

Konvencija OZN o pomorskem mednarodnem pravu – *magna carta* svetovnih morij

Konvencija OZN o pomorskem mednarodnem pravu je bila dana v podpis 10. decembra 1982 v Montego Bayu na Jamajki (Jamajška konvencija).² Veljati je začela 16. novembra 1996, potem ko je v skladu s 1. odstavkom 308. člena poteklo 12 mesecev od dne, ko je Gvajana postala njena 60. pogodbenica. Ima 167 pogodbenic, med katerimi je vseh 28 članic Evropske unije ter štiri stalne članice Varnostnega sveta (VS), razen ZDA. Palestina je kot zadnja pogodbenica pristopila k njej 2. januarja 2015. Slovenija je Jamajško konvencijo nasledila.³

Jamajška konvencija je ena redkih uveljavljenih mednarodnih pogodb globalnega pomena, ki je uspela ohraniti nekatere elemente nove mednarodne ekonomske ureditve, nauka o pravičnejši delitvi svetovnih naravnih bogastev, za uresničitev katere je bil OZN osrednji forum, zanjo pa so si prizadevale zlasti države v razvoju in države, ki so postale neodvisne v obdobju dekolonizacije pod njihovim okriljem.⁴ Žal so ta prizadevanja ob prehodu iz 20. v 21. stoletje povozili globalizacija, oboroženi spopadi ter poglobitev razlik v ekonomski moči med razvitimi državami in državami v razvoju. Je ena od najboljšežnejših mnogostranskih mednarodnih pogodb po obsegu in po vsebini. Ureja ves morski prostor kot celoto, varstvo morskega okolja, znanstveno raziskovanje morja ter prenos morske tehnologije. Izjemno pomembna sta tudi njen institucionalni del in postopkovni del. Z Jamajško konvencijo je bila ustanovljena nova mednarodna organizacija, imenovana Mednarodna oblast za morsko dno (*International Seabed Authority* – ISBA) s sedežem v Kingstonu na Jamajki. Ima celovit sistem mirnega reševanja mednarodnih pomorskih sporov, ena njenih prilog je Statut Sodišča za pravo morja (*International Tribunal for the Law of the Sea* – ITLOS) s sedežem v Hamburgu. Velik institucionalni prispevek h globalni ureditvi morij je prinesla tudi ustanovitev Komisije za meje epikontinentalnega pasu.

Svojevrstni unikum je funkcionalna povezanost sicer neodvisnih ustanov, ustanovljenih z Jamajško konvencijo. Skupščina držav pogodbenic, ki

² Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu in Sporazum o izvajanju dela XI Konvencije, Ur. l. Evropskih skupnosti, L 179/3, 23. 6. 1998 (21998A0623(01)).

³ Akt o notifikaciji nasledstva, Ur. l. RS, št. 79/94, MP, št. 22/94.

⁴ Deklaracija in akcijski program o ustanovitvi nove mednarodne ekonomske ureditve, sprejeta z resolucijama Generalne skupščine 3201 (S-VI) in 3202 (S-VI) 1. maja 1974 ter Listina o ekonomskih pravicah in dolžnostih držav, res. Generalne skupščine A/RES/29/3281 z 12. decembra 1974.

financirajo njene dejavnosti, zaseda na sedežu OZN v New Yorku. Po 319. členu je Generalni sekretar OZN depozitar Jamajške konvencije. Sekretariat OZN pod rubriko Pravo morja vodi stanje Konvencije in dodatnih sporazumov, sestavo vseh teles in panelov po Jamajški konvenciji, pregled nacionalne zakonodaje, ki se nanaša na ureditev morskih območij pod nacionalno jurisdikcijo, vseh bilateralnih, regionalnih in drugih mednarodnih sporazumov, ki se nanašajo na morje ter druga pomembna vprašanja v zvezi z morjem. Drugi odstavek 319. člena Generalnemu sekretarju poleg funkcije depozitarja nalaga še, da poroča pogodbenicam in Oblasti za morsko dno ter pristojnim mednarodnim organizacijam o vseh zadevah splošne narave, ki so se pojavile v zvezi z Konvencijo, obvešča pogodbenice o vseh spremembah v zvezi s Konvencijo in drugimi pomembnimi sporazumi ter sklicuje sestanke pogodbenic, ki so potrebni. Na temelju te določbe se je v OZN razvil izdelan krog letnega pregleda Jamajške konvencije in prava morja, ki ima štiri elemente, in sicer: poročila Generalnega sekretarja ZN; srečanje držav pogodbenic; srečanje odprte neformalne posvetovalne skupine za pravo morja; razprava in sprejem resolucije GS OZN (Churchill, 2015: 40).

Jamajška konvencija ima v svojem besedilu predvidene določbe za njene spremembe (členi 312–317). Vendar te doslej še niso bile uporabljene. Ločena, a vendar izhajajoča iz Jamajške konvencije, sta dva sporazuma, ki skupaj z njo sestavljata korpus prava morja, in sicer Sporazum, ki se nanaša na izvrševanje XI. poglavja Konvencije OZN o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10. decembra 1982 (Sporazum o XI. poglavju), sprejet v New Yorku 28. julija 1996⁵ in Sporazum o uporabi določb Konvencije OZN o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10. decembra 1982 glede ohranjanja in upravljanja čezoceanskih staležev rib in izrazito selivskih staležev rib (Sporazum OZN o ribjih staležih) z dne 4. avgusta 1995.⁶ Prvi ima 79 podpisnic in 147 pogodbenic, kot zadnja je k njemu pristopila Palestina. Drugi sporazum, o ribjih staležih, ima 59 podpisnic in 82 pogodbenic. ZDA so pogodbenica Sporazuma o ribjih staležih. Slovenija je pogodbenica obeh sporazumov, a opažamo nelogično prakso pri njuni ratifikaciji. V obeh primerih gre namreč za t. i. izvedbena sporazuma k Jamajški konvenciji, a je prvega ratificirala Vlada z uredbo, drugega pa Državni zbor z zakonom.

---

⁵ Ur. l. RS, št. 32/1995, MP, št. 9/1995.

⁶ Ur. l. RS, št. 48/2006, MP, št. 11/2006.

Območja pod državno jurisdikcijo

Območja pod državno suverenostjo

Pod državno suverenost spadajo notranje morske vode in teritorialno morje ter arhipelaške vode. Tu Jamajska konvencija ne odstopa od ženevske ureditve, razen določitve širine teritorialnega morja, ki sedaj znaša 12 morskih milj in ji lahko pripišemo značaj običajnega mednarodnega prava (člen 3), ter ureditve arhipelaških držav.

Pri režimu teritorialnega morja Konvencija poudarja, da države suverenost v njem izvršujejo v skladu z njo in z drugimi pravili mednarodnega prava (člen 27/(3)). Poudarjen je pomen neškodljivega prehoda tujih ladij v teritorialnem morju, ki dopolnjuje uveljavljeno ureditev s tem, da primeroma našteva vrsto dejavnosti, ki pomenijo poseg v mir, red ali varnost obalne države (člen 19/(2)), če jih tuja ladja izvršuje med neškodljivim preходом. Pomembna novost, ki je namenjena varnosti plovbe in varstvu obalne države, je uvedba plovnihi poti in shem ločene plovbe (člen 22). Na temelju te določbe, in v skladu s soglasjem Mednarodne pomorske organizacije (*International Maritime Organization* – IMO), je že vrsto let uveljavljena shema ločene plovbe v severnem delu severnega Jadrana.⁷

Praktično nespremenjena glede na ženevsko ureditev ostaja določba o razmejitvi teritorialnega morja med dvema sosednjima ali nasproti si ležečima državama (člen 15). Glede razlage te določbe imata Slovenija in Hrvaška nasprotujoči si stališči že od njune osamosvojitve dalje in je pričakovati, da bo njeno končno razlago v konkretnem mejnem sporu med njima dalo v svoji odločbi arbitražno sodišče, ustanovljeno na temelju Arbitražnega sporazuma z dne 4. novembra 2009.⁸

V kontekstu območij pod državno suverenostjo je Jamajska konvencija v tretjem poglavju na novo uredila režim plovbe skozi morske ožine, namenjene mednarodni plovbi, ki niso urejene s posebnimi predpisi (Türk, 2015: 359). Za morske ožine, ki povezujejo dva dela odprtega morja ali izključni ekonomski coni, oziroma izključno ekonomsko cono in odprto morje, je uvedla režim tranzitnega prehoda, ki je liberalnejši od neškodljivega prehoda, ker dopušča prelet tujih letal nad ožino in plovbo podmornic skozi ožino v potopljenem stanju (člena 38/(2) in 39). Neškodljiv prehod je ohranila pri t. i. alternativnih ožinah, tistih med celino in otokom, če je okoli otoka omogočena plovba enakih značilnosti (člen 38/(1)), in pri t. i. žepnih ožinah, ki povezujejo odprto morje s teritorialnim morjem tretje države (člen 45).

⁷ Zakon o ratifikaciji Memoranduma o soglasju med vladami Republike Slovenije, Republike Hrvaške in Italijanske republike za uvedbo skupnega plovnege sistema in sheme ločene plovbe v severnem delu severnega Jadrana. Ur. l. RS, št. 96/2000, MP, št. 27/2000.

⁸ Ur. l. RS, št. 57/2010, MP, št. 11/2010.

Ena bistvenih novosti, ki jih prinaša Jamajska konvencija, je četrto poglavje o arhipelaških državah. Poleg opredelitve arhipelaške države (člen 46), ki je v celoti sestavljena iz enega ali več arhipelagov in lahko vključuje tudi druge otoke, predpisuje posebna pravila za arhipelaške temeljne črte (člen 47) ter za plovbo skozi arhipelaške vode, ki sicer spadajo pod suverenost teh držav (člen 49).

Neposredno z državno suverenostjo je povezan tudi režim otokov. Jamajska konvencija je v 8. poglavju ponovila ženevski pristop, da otokom pripadajo *ipso facto* vsi morski pasovi, ki gredo obalni državi, torej: teritorialno morje, zunanji morski pas, izključna ekonomska cona in epikontinentalni pas. Vendar je iz tega režima izključila čeri (*rocks*), na katerih človeško ali ekonomsko življenje ni mogoče (člen 121/(3)), in ki ne morejo imeti lastne izključne ekonomske cone ali epikontinentalnega pasu. S to določbo je povezan spor med Kitajsko in drugimi obalnimi državami v Južnokitajskem morju in v Vzhodnokitajskem morju.

Območja pod državno jurisdikcijo

Morska območja pod državno jurisdikcijo niso enotno urejena. Jamajska konvencija ni spremenila zunanjega pasu kot pasu posebnih jurisdikcijskih pravic obalne države zaradi varstva njenih carinskih, fiskalnih, zdravstvenih in vseljeniških predpisov pod njeno suverenostjo, temveč je določila njegovo največjo dopustno širino 24 morskih milj od temeljne črte, od katere merimo širino teritorialnega morja (člen 33). Če ga obalna država ne proglasi, velja v tistem delu morja režim izključne ekonomske cone ali odprtega morja.

Izključna ekonomska cona (IEC)

Gre za eno najpomembnejših novosti, ki jih prinaša Jamajska konvencija. Je odsev teženj držav v razvoju k večjemu ekonomskemu razvoju in pridobitvi večjega nadzora nad naravnimi bogastvi ob njihovih obalah (Churchill in Lowe, 1999: 160-1). IEC je morski pas *sui generis* (člen 55), ki sega v smeri odprtega morja do največ 200 morskih milj, merjeno od temeljne črte, od koder merimo širino teritorialnega morja (člen 57). V tem pasu ima obalna država suverene pravice do raziskovanja in izkoriščanja vseh naravnih bogastev, živih in neživih, na morskem dnu in podzemlju ter v vodnem steburu, torej tudi do ribolova (člen 56/(1)(a)). Poleg tega ji Konvencija v tej coni priznava jurisdikcijo glede postavitve umetnih otokov, napeljav in naprav, glede znanstvenega raziskovanja ter v pogledu varstva in ohranitve morskega okolja (člen 56/(1)(b)). Tretjim državam ostajajo v IEC pravica do svobode plovbe in preleta ter pravica do polaganja podmorskih kablov in

cevovodov (člen 58). Obalna država mora IEC proglašiti in v njej izvrševati svoje predpise, sicer je v tem delu morja pred njeno obalo režim odprtega morja. IEC si je utrla pot kot institut običajnega mednarodnega prava pred uveljavitvijo Jamajške konvencije.⁹

Epikontinentalni pas

Jamajška konvencija je pri epikontinentalnem pasu ohranila njegove osnovne značilnosti, in sicer da gre za območje suverenih pravic obalne države na morskem dnu in podzemlju, ki ji pripadajo *ipso iure*, brez izrečne proglasitve (člen 77/(1), (3)). Suverene pravice se nanašajo na izkoriščanje in raziskovanje živih in neživih bogastev epikontinentalnega pasu (člen 77/(4)). Tretje države imajo na njem pravico do polaganja podmorskih kablov in cevovodov, pri čemer je pri njihovi spremembi smeri potrebno soglasje obalne države (člen 79). Pravice obalne države na epikontinentalnem pasu ne posegajo v pravni položaj nad njim ležečega morja in zračnega prostora (člen 78).

Ena bistvenih novosti epikontinentalnega pasu po Jamajški konvenciji je njegova prostorska opredelitev. Epikontinentalni pas obalne države obsega morsko dno in podzemlje podmorskih območij, ki se raztezajo zunaj teritorialnega morja kot naravni podaljšek njenega kopna do zunanega roba epikontinentalnega obrobja (*continental margin*), ali do oddaljenosti 200 morskih milj od temeljne črte, od koder merimo širino teritorialnega morja, kjer se zunanji rob kontinentalnega obrobja ne razteza prek te razdalje (člen 76/(1)).

To pomeni, da če epikontinentalno obrobje pred obalo obalne države meri manj kot 200 morskih milj, je epikontinentalni pas pokrit z režimom IEC (56/(3)). Pri državah, pred obalami katerih se epikontinentalno obrobje spusti na globokomorsko oceansko dno zunaj 200 morskih milj, merjeno od temeljne črte od katere merimo širino teritorialnega morja, pa širina epikontinentalnega pasu ne sme preseči 350 morskih milj od temeljne črte, od katere merimo širino teritorialnega morja oziroma 100 morskih milj merjeno od izobate (morske globine) 2500 m (člen 76/(4), (5)).

Obalna država, ki določi zunanjo mejo svojega epikontinentalnega pasu zunaj 200 morskih milj (t.i. zunanji epikontinentalni pas), mora podatke sporočiti Komisiji za meje epikontinentalnega pasu (člen 76/(8)).¹⁰ Po 4. členu Priloge II mora država, ki namerava določiti zunanjo mejo svojega zunanjega epikontinentalnega pasu, to storiti najkasneje v roku 10 let po začetku veljavnosti Jamajške konvencije zanjo.¹¹ Formalno da Komisija

⁹ *Case concerning the Continental Shelf (Libya/Malta)*, 1985 ICJ Reports, 13, Para. 34.

¹⁰ *Gre za telo 21 neodvisnih strokovnjakov s področja geologije, geofizike ali hidrografije, ki jih izvolijo države pogodbenice izmed svojih državljanov. Priloga II, Komisija za meje epikontinentalnega pasu, 2. člen.*

¹¹ *Po stanju 23. decembra 2015 je Komisija za meje epikontinentalnega pasu sprejela 77 vlog.*

obalni državi priporočila, a v bistvu lahko njene podatke tudi zavrne, in jih mora obalna država ponovno poslati Komisiji, kar se je zgodilo Ruski federaciji in njeni informaciji glede zunanje meje njenega arktičnega epikontinentalnega pasu. Če obalna država uskladi svojo zunanjo mejo epikontinentalnega s priporočili Komisije za meje epikontinentalnega pasu, je ta končna in zavezujoča, torej učinkuje *erga omnes*. Glede bočne razmejitve zunanjega epikontinentalnega pasu se obalni državi lahko dogovorita, ali ga določi mednarodno sodno telo, kot je to storil ITLOS v primeru razmejitvenega spora med Bangladešem in v Bengalskem zalivu.¹²

Naslednja bistvena novost jamajškega režima je, da mora obalna država, če izkorišča naravna bogastva epikontinentalnega pasu zunaj 200 morskih milj, prispevati del dobička Mednarodni oblasti za morsko dno (člen 82). Tega plačevanja so oproščene države v razvoju, katerim bistveni del izvoza predstavljajo rudna bogastva z njihovega epikontinentalnega pasu (člen 82/ (3)).

Mednarodni območji

Odrpto morje

Kar zadeva režim odprtega morja, kamor spadajo vsi deli morja, ki niso vključeni v IEC, teritorialno morje, notranje morske vode obalne države ali v arhipelaške vode arhipelaške države (člen 86), Jamajska konvencija ne prinaša bistvenih novosti. Svoboda odprtega morja vključuje svobodo plovbe, svobodo preleta, svobodo polaganja podmorskih kablov in cevovodov, svobodo postavitve umetnih otokov in naprav, svobodo ribolova ter svobodo znanstvenega raziskovanja (člen 87). Nova je določba, da se mora odprto morje ohraniti le v miroljubne namene (člen 88). Poleg določb o zatiranju piratstva (členi 100–107) in prepovedi prevoza sužnjev, Jamajska konvencija dodaja še dve izjemi k pravilu, da na odprtem morju izvršujejo države jurisdikcijo le nad ladjami pod svojo zastavo. To sta pravili o sodelovanju držav pri zatiranju trgovine z drogami in psihotropičnimi snovmi (člen 108) in o nepooblaščenem radijskem oddajanju na odprtem morju (člen 109). Razširjena je določba o pravici do pregona (člen 111).

Posebna skrb je posvečena ohranitvi in upravljanju z živimi naravnimi bogastvi odprtega morja (členi 116–20).

Jamajska konvencija v posebnem, desetem poglavju, ureja pravico pristopa do morja in tranzita za države brez izhoda na morja. Na svetu je 45 takšnih držav.¹³

---

¹² ITLOS, Case No. 16, *Bangladesh/Myanmar, Judgment*, 14 March 2012.

¹³ *Kosovo, ki ga je Republika Slovenija priznala, je všteto.*

Mednarodna cona morskega dna (cona)

Pravni režim cone (angl. *Area*, franc. *Zone*) je določen v XI. poglavju Jamajške konvencije. Gre za cono, ki prekriva približno 2/3 vsega morskega dna in leži 2500 metrov ali pa še globlje pod morsko gladino, njena naravna bogastva pa so proglašena za skupno dediščino človeštva (člen 136). Načelo skupne dediščine človeštva naj bi predstavljalo edino kogentno normo Jamajške konvencije (člen 311/6). Bistvo cone je njena internacionalizacija, saj naj bi režim izkoriščanja njenih naravnih bogastev upravljal ISBA prek svojih organov (Skupščina, Svet in Sekretariat) na ta način, da bi sklepal pogodbe o izkoriščanju posameznega dela cone z entitetami iz držav pogodbenic Jamajške konvencije, ali pa sam izkoriščal zanj rezerviran del cone prek svojega Podjetja.¹⁴ Temeljni pogoji iskanja, raziskovanja in izkoriščanja so določeni v Prilogi III k Jamajški konvenciji. Vse države naj bi uporabljale cono izključno v miroljubne namene (člen 141).

Uvodoma smo že omenili, da visoko razvite države, z ZDA na čelu, niso bile zadovoljne s pravno ureditvijo cone po Jamajški konvenciji in je zato niso ratificirale. Te države, med njimi tudi nekdanja SZ, so sredi 80. let sprejele nacionalno zakonodajo o globokomorskem rudarjenju in vzpostavile recipročni režim globokomorskega rudarjenja, znan pod imenom "mini pogodba" (Churchill in Lowe, 1999: 232–3).

Padeč cen na svetovnem tržišču rud, ki naj bi se izkoriščale v coni, je zavrl skorajšnja pričakovanja glede njenega izkoriščanja. Poleg tega so se že julija 1990 pod okriljem tedanjega generalnega sekretarja OZN Péreza de Cuéllarja začele neformalne konzultacije o rešitvi pat položaja glede cone, in s tem tudi same Jamajške konvencije. Ta položaj je rešil že uvodoma omenjeni Sporazum o XI. poglavju Jamajške konvencije, ki je načeloma ohranjal skupno dediščino človeštva kot pravni naslov za cono in njena naravna bogastva, a jo je znatno oklestil kar zadeva razdelitev koristi iz njenega izkoriščanja v dobrobit vsega človeštva ter kljub načelni internacionalizaciji uvedel pogoje tržnega izkoriščanja cone. Med drugim je bila s Sporazumom odložena ustanovitev Podjetja, kar pa je do določene mere razumljivo, saj se globokomorsko rudarjenje v komercialne namene še ni začelo.

Mirno reševanje pomorskih sporov

Prispevek OZN na področju prava morja ni omejen le na njegovo sistemsko kodifikacijo in progresivni razvoj, temveč je razvoj prava morja povezan z vrsto sredstev za mirno reševanje pomorskih sporov, diplomatskih in pravnih v obliki arbitraže ali mednarodnega sojenja.

¹⁴ T. i. paralelni režim izkoriščanja cone.

Meddržavno sodišče v Haagu, ki je pglavitni sodni organ OZN, je dalo svoj prispevek h kodifikaciji in progresivnemu razvoju prava morja s sodbo o incidentu v Krfskem kanalu, v kateri je opredelil morske ožine, namenjene mednarodni plovbi¹⁵ ter s sodbo o ribolovni pristojnosti, s katero je določil pogoje za uporabo ravnih temeljnih črt v primeru razčlenjenih obal.¹⁶ V ta kontekst spada tudi sodba Meddržavnega sodišča o razmejitvi epikontinentalnega pasu v Severnem morju, v kateri je sodišče za epikontinentalni pas postavilo koncept naravnega podaljška kopnega ozemlja države na morskno dno pred njeno obalo, zaradi česar tej državi pripadajo pravice na njem *ipso facto* in *ab initio*.¹⁷ Ta koncept je prevzela tudi Jamajska konvencija.¹⁸ Sodna praksa Meddržavnega sodišča, zlasti na področju delimitacijskih sporov na morju, je obsežna in ni zgubila na pomenu.

Ženevska kodifikacija prava morja je uredila obvezno reševanje pomorskih sporov z opcijskim protokolom, ki je sicer mednarodnopravno uveljavljena pogodba, a v praksi ni zaživel.¹⁹ Za spore o razlagi ali uporabi Jamajske konvencije imajo pogodbenice po njenem XV. poglavju (Reševanje sporov) na voljo praktično vsa diplomatska in pravna sredstva po njihovi izbiri.

V 287. členu (Izbira postopkov) je določeno, da lahko pogodbenica za razlago ali uporabo Konvencije ob njenem podpisu, ratifikaciji ali pristopu s pisno izjavo izbere enega ali več načinov reševanja sporov izmed naslednjih možnosti: a) Mednarodno sodišče za pravo morja (ITLOS); b) Meddržavno sodišče; c) arbitražni tribunal po Prilogi VII; č) posebni arbitražni tribunal po Prilogi VIII za določene vrste sporov. V primeru, da sta stranki v sporu z izjavo izbrali isti forum, potem je ta pristojen za rešitev spora med njima. Pogodbenica, stranka v sporu, ki ni pokrit z izjavo, se šteje, da je pristala na arbitražni tribunal po Prilogi VII Jamajske konvencije. Ta ima pristojnost tudi v primeru, če pogodbenici v izjavi nista predvideli istega sredstva za rešitev spora. S tem naj bi Konvencija uveljavila obvezen način pravnega reševanja pomorskih sporov, kar bo dokončno potrdila arbitražna praksa.²⁰ V odločbi o pristojnosti in dopustnosti se je *ad hoc* arbitražni tribunal v sporu v Zahodnem Filipinskem oziroma Južnem Kitajskem morju, ki so ga sprožili Filipini proti Republiki Kitajski, izrekel za pristojnega, kljub temu,

¹⁵ *Corfu Channel Case, Judgment, ICJ Reports 1949, p. 244.*

¹⁶ *Fisheries Case, Judgment, ICJ Reports 1951, p. 116.*

¹⁷ *North Sea Continental Shelf, Judgment, ICJ Reports, p. 3., para. 19.*

¹⁸ *Prim. člena 76 in 77.*

¹⁹ *Ima 14 podpisnic in 38 pogodbenic.*

²⁰ *Pri sicer obveznem arbitražnem postopku po Prilogi VII, ima pogodbenica možnost omejiti določeno vrsto sporov v zvezi z IEC ali epikontinentalnim pasom (člen 297 Konvencije) ali izključiti spore, ki se nanašajo na morsko razmejitev ali suverenost v zvezi s kopenskimi ali otoškimi ozemljem (člen 298 Konvencije). Slovenija je dala izjavo, da sprejema arbitražo po Prilogi VII, a je hkrati izključila spore po 298. členu Konvencije. V takšnem primeru lahko druga pogodbenica enostransko sproži postopek sprave po petem. poglavju Konvencije.*

da Kitajska ne priznava pristojnosti na temelju izjave o njegovi izključitvi in ne sodeluje v arbitražnem postopku.²¹

Uvodoma smo že omenili, da je bilo na podlagi Jamajske konvencije ustanovljeno Sodišče za pravo morja (ITLOS) s sedežem v Hamburgu. Sodišče ima 21 sodnikov in je pristojno za vse spore in vse vloge, ki so mu predložene v skladu s Konvencijo, ter za vse posebej določene zahteve, predvidene v katerem koli sporazumu, ki določa njegovo pristojnost.²² Sodi v sporu med državami pogodbenicami in daje svetovalna mnenja drugim entitetam.²³ Pravo, ki ga uporablja, je Jamajska konvencija in druga pravila mednarodnega prava, ki so skladna z njo.²⁴ To ne izključuje odločanja *ex aequo et bono*, če se stranki o tem sporazumeta.²⁵

Seznam zadev, ki so bile predložene ITLOS kaže, da si sodišče utira pot kot sodni organ za pravo morja.²⁶ V prvih letih svojega obstoja je ITLOS najpogosteje odločal o začasnem zadržanju ladij in njihovih posadk oziroma o začasnih ukrepih. Prvič je meritorno odločal o razmejitvi na morju v že omenjenem sporu med Bangladešem in Mjanmarom o Bengalskem zalivu.²⁷ Na podlagi posebnega sporazuma s 3. decembra 2014 pred posebnim petčlanskim senatom teče postopek razmejitve morskih območij med Gano in Slonokoščeno obalo v Atlantskem oceanu.²⁸

Nekatera odprta vprašanja

Ker morje predstavlja prostor, ki je za države izjemnega ekonomskega in strateškega pomena, kljub normativni ureditvi morskega prostora, nekatera zaskrbljujoča vprašanja, ki utegnejo poslabšati obstoječe odnose med državami, ali celo ogroziti mednarodni mir in varnost, ostajajo odprta. Dve takšni območji najdemo v Aziji. V prvem primeru gre za teritorialne spore glede otočja Spratly v Južnokitajskem morju. Gre za izredno občutljivo ekonomsko in strateško območje, ob katerem leži vrsta obalnih držav, kjer se nahajajo zaloge živih in neživih naravnih bogastev in kjer potekajo pomembne plovne poti (Zou, 2015: 626–31). Kot je že bilo omenjeno, so Filipini leta 2013 pred

²¹ PCA, *The Republic of Philippines v. The People's Republic of China, Award on Jurisdiction and Admissibility*, 29. 10. 2015. Gre za *ad hoc* arbitražo, ki se sproži z pisno notifikacijo drugi stranki v sporu. V času pisanja tega članka je postopek še v teku.

²² Priloga VI., Statut Mednarodnega sodišča za pravo morja, člen 21.

²³ ITLOS, *Case No. 21, Request for an advisory opinion submitted by the Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC), Advisory opinion of 2 April, 2015.*

²⁴ *Ibid.*, člen 23 v zvezi s členom 293/1.

²⁵ *Ibid.*, člen 23 v zvezi s členom 293/2.

²⁶ V času pisanja tega članka je bilo Sodišču za pravo morja predloženih 25 zadev.

²⁷ ITLOS, *Case No. 16, Bangladesh/Myanmar, Judgment*, 14 March 2012.

²⁸ ITLOS, *Case No. 23 (Merits), Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary between Ghana and Côte d'Ivoire in the Atlantic Ocean (Ghana/Côte d'Ivoire).*

Stalnim arbitražnim sodiščem (*Permanent Court of Arbitration* – PCA) sprožili arbitražni postopek po Prilogi VII Jamajške konvencije zoper Kitajsko, kar je Kitajska zavrnila. Ker Kitajska odklanja pravna sredstva za rešitev spora, se med političnimi sredstvi za zmanjšanje napetosti med sptimi državami omenjajo kot primerna ravnanja v okviru nekaterih regionalnih organizacij, npr. ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations* – Združenje držav Jugovzhodne Azije), pogodbeni aranžmaji o omejitvi uporabe oboroževanja na tem območju, ali pa sodelovanje za zaščito morskega okolja, kot je program za Vzhodnoazijska morja v okviru Programa Združenih narodov za okolje (*United Nations Environment Programme* – UNEP) (Zou, 2015: 643–5). Drugi spor, med Japonsko in Kitajsko, se nanaša na verigo nenaseljenih otokov oziroma čeri Senkaku ali Diaoyu v Vzhodnokitajskem morju. Hans Corell, nekdanji podsekretar Generalnega sekretarja OZN za pravne zadeve, tudi v tem primeru ne vidi druge možnosti kot politično rešitev spora s pogajanjem, pri čemer pričakuje, da bosta vodstvi obeh glavnih igralcev sposobni dokazati zadostno stopnjo državotvornosti (Corell, 2015: 371).

V zadnjem obdobju se čedalje bolj odpira vprašanje Severnega ledenega morja ali Arktičnega oceana. V XII. poglavju Jamajške konvencije, ki se nanaša na varstvo in ohranitev morskega okolja, je v členu 234 določba o območjih, prekritih z ledom, ki pooblašča obalne države, da lahko v njihovih IEC sprejmejo in uveljavijo predpise za zaščito morskega okolja na teh območjih. Sicer pa za Severno ledeno morje veljajo splošna pravila po Jamajški konvenciji. Držav arktičnega kroga je osem, in sicer Kanada, Danska (za Grenlandijo), Finska, Islandija, Norveška, Ruska federacija (RF), Švedska in ZDA. Vse države razen ZDA so pogodbenice Jamajške konvencije. Institucionalno se povezujejo v Arktični svet na temelju pravno nezavezujoče deklaracije iz leta 1996 (Scott in Vanderzwaag, 2015: 735; Pedersen, 2012: 46). Poleg tega se na občasnih sestankih od leta 2008 dalje srečuje pet arktičnih držav, in sicer Danska (za Grenlandijo), Kanada, Norveška, RF in ZDA (Scott in Vanderzwaag, 2015: 737). Stališče skupine petih je, da obstoječe pravo morja daje zadostno osnovo za pravno ureditev Severnega ledenega morja in nov pravni režim ni potreben (*ibid*). OZN na tem območju ni dejaven, razen Mednarodne organizacije za pomorstvo (*International Maritime Organization* – IMO), ki skrbi za predpise in normative za varnost plovbe na tem območju (Scott in Vanderzwaag, 2015: 728). Morske razmejitve na območju Severnega ledenega morja so v znatnem obsegu urejene z dvostranskimi sporazumi (Scott in Vanderzwaag, 2015: 729–30).

So pa še nekatera nerešena vprašanja, eno izmed njih se nanaša na spor med Kanado in ZDA v Beaufortovem morju (Baker in Byers, 2012: 70).

Vprašanja, ki se odpirajo zaradi globalnega segrevanja, se nanašajo tudi na zahteve arktičnih držav do epikontinentalnega pasu zunaj 200 morskih milj od temeljne črte, od koder merimo širino teritorialnega morja. Problem

je odprla RF s svojo zahtevo do severnega pola, ki ga Komisija za meje epikontinentalnega pasu ni potrdila. RF je svojo delno spremenjeno vlogo za Severno ledeno morje ponovno vložila 3. avgusta 2015. Drugo vprašanje so arktične plovne poti, ki utegnejo postati aktualne, če bi se topljenje arktičnega ledu nadaljevalo. To vprašanje se navezuje na ureditve morskih ožin, ki jih ureja Jamajška konvencija. Prvenstveno gre za Severnovzhodni prehod in Severno morskot pot, ki spadata pod okrilje morskih območij RF, in za Severnozahodni prehod, ki je pod kanadsko suverenostjo, a je njegov pravni položaj predmet spora med ZDA in Kanado (Rothwell, 2012: 268). Čeprav je tu interes mednarodne skupnosti izjemen zaradi možnosti odprtja novih, bližjih plovnih poti proti Aziji, je bolj malo verjetno, da bo tu OZN prevzel odločilno vlogo. Kanada in ZDA bosta najverjetneje režim Severnozahodnega prehoda rešili s pogajanjem.

Velja pa omeniti še nekatere druge aktivnosti. Tako je npr. normativna ureditev sodelovanja med državami pri zatiranju piratstva po Jamajški konvenciji v zvezi z napadi somalijskih piratov zahtevala določeno usklajeno akcijo mednarodne skupnosti, vključno z VS OZN. Sancinova v okviru prizadevanj mednarodnih organizacij pri zatiranju piratstva med drugimi omenja IMO in OZN (Sancin, 2009: 242). VS OZN se je s somalijskimi pirati začel ukvarjati leta 2006 in leta 2008 sprejel vrsto resolucij, med drugim tudi na podlagi VII. poglavja Ustanovne listine.²⁹

Enega akutnih problemov, ki se dogajajo v Sredozemlju, predstavlja tudi protipravno tihotapstvo beguncev. Če se ta dejavnost odvija v zunanjem morskem pasu obalnih držav, države lahko tam izvršujejo vsa jurisdikcijska pooblastila, saj gre za kršitev njihovih predpisov o vseljevanju. Pravila Jamajške konvencije, ki se nanašajo na odprto morje, te problematike ne urejajo. Za pooblastilo za ustavitev in pregled tuje ladje, ki prevažata begunce, bi lahko uporabili določbo o prepovedi prevažanja sužnjev (člen 99), če se posamezniki nahajajo v razmerah, ki so primerljive suženstvu. Druga določba, ki bi jo lahko uporabili za podlago za ustavitev in pregled tuje ladje v primeru prevažanja beguncev, je določba o izigravanju ladijske zastave oziroma identitete ladje, po kateri takšno ladjo štejemo kot apolitsko ladjo in torej ladjo brez zaščite po državi njene nacionalnosti. V primeru nadaljevanja množičnih protipravnih prevozov pa bo treba ta pojav normativno urediti s posebnim mednarodnim sporazumom. Žal, ugotovljamo, je tu OZN nedejaven, razen kar zadeva humanitarne napore Visokega komisarja za begunce (United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR). Sredozemsko morje je bilo eden prvih vzornih primerov regionalnega

²⁹ Npr. resolucija S/RES/1816 (2008) z dne 2. 6., s katero je VS med drugim za šest mesecev od njenega sprejema pooblastil države, da ustopijo v teritorialno morje Somalije ter uporabijo vsa potrebna sredstva z namenom preprečevanja piratstva ali ropanja na morju na način, ki je dovoljen v primeru piratstva na odprtem morju. Sledil je še sprejem drugih resolucij.

sodelovanja na področju varstva morskega okolja in obmejnih območij pod okriljem Programa ZN za okolje (*United Nations Environment Programme* – UNEP).³⁰ V njem so sodelovale praktično vse sredozemske države. To regionalno območje je zaradi oboroženega spopada v Siriji in politične krize v Libiji ter terorističnih napadov v nekaterih sredozemskih državah znatno ohromljeno.

Sklep

Jamajska konvencija, ki je nastala pod okriljem OZN, je uresničila pričakovanja držav z morsko obalo in brez nje, saj število njenih pogodbenic še narašča. Poleg tega se čedalje več držav za reševanje morskih sporov poslužuje postopkov, ki jih predvideva Konvencija. Pri morskih razmejitvenih sporih še vedno igra pomembno vlogo Meddržavno sodišče v Haagu, a kot kaže so se države tudi v tovrstnih sporih začele obračati na ITLOS. Za Evropsko unijo predstavlja Jamajska konvencija mešani sporazum, saj je njena pogodbenica, prav tako pa vseh njenih 28 članic. ZDA ostajajo zunaj kroga pogodbenic, kar pomeni, da ne morejo biti član njenih institucij oziroma teles, ki jih ustanavlja Konvencija, znaten del njenih vsebinskih predpisov pa predstavlja običajno mednarodno pravo.

Oba sprejeta Sporazuma k Jamajški konvenciji nakazujeta, da se njeno temeljno besedilo ne bo spreminjalo, pač pa dograjevalo s kakšnim novim sporazumom, če bi se to izkazalo za potrebno. Zaključimo torej lahko, da je OZN pri kodifikaciji in progresivnem razvoju prava morja odigral pomembno vlogo.

Poleg njegove vloge na področju kodifikacije OZN ostaja osrednja mednarodna institucija, kjer se države pogodbenice Jamajske konvencije redno sestajajo in obravnavajo aktualno problematiko prava morja. Kar zadeva somalijske pirate, je OZN osrednji forum za zatiranje tega problema, ki ogroža vso mednarodno skupnost. V njihovo zatiranje se je vključil tudi VS OZN, s čimer je pripomogel tudi k ohranitvi mednarodnega miru in varnosti.

OZN je aktivno vključen v mirno reševanje pomorskih sporov. Tu ne gre le za vlogo Meddržavnega sodišča. Generalni sekretar vodi seznam konciliatorjev po Prilogi V Jamajske konvencije in seznam arbitrov po Prilogi VII, imenuje konciliatorje, če se stranki ne moreta sporazumeti o njihovem imenovanju in sklicuje srečanja držav pogodbenic za volitve sodnikov ITLOS. Prek UNEP in IMO OZN skrbi tudi za varstvo morskega okolja in varstvo regionalnih morij pred onesnaženjem.

---

³⁰ Gre za Barcelonsko konvencijo o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaženjem s 16. 2. 1976 s 7 protokoli, ki je bila spremenjena in preimenovana v Konvencijo za zaščito morskega okolja in obalnega območja Sredozemlja 10. 6. 1995.

Žal je OZN nedejaven ali manj dejaven pri tistih vprašanih prava morja, kjer so vpleteni interesi pomorskih velesil oziroma stalnih članic OZN. Tak primer so spori okoli otokov oziroma suverenosti med Kitajsko in sosednjimi državami v Južno in Vzhodnokitajskem morju in deloma tudi urejanje odnosov na morju med državami, ki leže ob Severnem ledenem morju (Arktičnem oceanu). Med temi sta tudi RF in ZDA. Poseben problem predstavlja Sredozemsko morje in množični pojav begunstva, kjer pogrešamo prisotnost OZN, če že ne pri operacionalizaciji krize pa vsaj pri pripravi posebnega pravnega inštrumenta, ki bi uredil ta pojav na morju, za katerega ustrezne pravne ureditve ni, ali pa je, glede na Jamajško konvencijo, pomanjkljiva.

LITERATURA

- Baker, James in Michael Byers (2012): *Crossed Lines: The Curious Case of the Beaufort Sea Maritime Boundary Dispute*. *Ocean Development and International Law* 43 (1): 70–95.
- Churchill, Robin (2015): *The 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea*. V Donald Rothwell (ur.), *Oxford Handbook of the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press.
- Churchill, Robin in Vaughan Lowe (1999): *The Law of the Sea*. Manchester: Manchester University Press.
- Corell, Hans (2015): *The United Nations: A Practitioner's Perspective*. V Donald Rothwell, Alex Oude Elferink, Karen Scott in Tim Stephens (ur.), *Oxford Handbook of the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press.
- Grotius, Hugo (2011): *Svobodno morje*. V Andraž Zidar (ur.), *Zbirka Mednarodno pravo*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve in Založba FDV.
- International Law Commission (2007): *The Work of the International Law Commission, 7th ed., Vol. 1*. New York: United Nations.
- Pedersen, Torbjørn (2012): *Debates over the Role of the Arctic Council*. *Ocean Development and International Law* 43 (2): 146–56.
- Rothwell, Donald (2012): *International Straits and Trans-Arctic Navigation*. *Ocean Development and International Law* 43 (3): 267–82.
- Rothwell, Donald in Tim Stevans (2010): *The International Law of the Sea*. Oxford: Hart Publishing.
- Sancin, Vasilka (2009): *Piratstvo in mednarodno pravo*. Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana: Pravna fakulteta.
- Scott, Karen in David Vanderzwaag (2012): *Polar Oceans and the Law of the Sea*. V Donald Rothwell, Alex Oude Elferink, Karen Scott in Tim Stephens (ur.), *Oxford Handbook of the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press.
- Škrk, Mirjam (1986): *Skupna dediščina človeštva v pomorskem mednarodnem pravu*. Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana: Pravna fakulteta.
- Türk, Danilo (2015): *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV založba.
- Zou, Keyuan (2015): *The South China Sea*. V Donald Rothwell, Alex Oude Elferink,

Karen Scott in Tim Stephens (ur.), Oxford Handbook of the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press.

Zuleta, Bernardo (1983): Uvod k publikaciji The Law of the Sea, Official Text of the United Nations Convention on the Law of the Sea with Annexes and Index. New York: United Nations.

VIRI

Akt o notifikaciji nasledstva Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, Ur. l. RS, št. 79/94, MP, št. 22/94. 21. 12. 1994.

Corfu Channel Case, Judgment, ICJ Reports. 9. 4. 1949.

Deklaracija in akcijski program o ustanovitvi nove mednarodne ekonomske ureditve, sprejeta z resolucijama Generalne skupščine 3201 (S-VI) in 3202 (S-VI) 1. maja 1974 ter Listina o ekonomskih pravicah in dolžnostih držav, resolucija Generalne skupščine A/RES/29/3281 z 12. decembra 1974.

Fisheries Case, Judgment, ICJ Reports. 18. 12. 1951.

ITLOS, Primer št. 16, Bangladeš/Mjanmar, Sodba, 14. marec 2012.

Konvencija Organizacije združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu - United Nations Convention on the Law of the Sea, podpisana 10. 12. 1982 v Montego Bay, v veljavi od 16. 11. 1994.

North Sea Continental Shelf, Judgment, ICJ Reports. 20. 2. 1969.

PCA, The Republic of Philippines v. The People's Republic of China, Award on Jurisdiction and Admissibility. 29. 10. 2015.